

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตอนที่ 1.การคิดเป็น

1.1 ความหมายของการคิด

1.2 คิดเป็น

1.2.1 ความหมายของการคิดเป็น

1.2.2 ความเชื่อพื้นฐานของการคิดเป็น

1.2.3 กระบวนการคิดเป็น

1.2.4 คุณลักษณะของการคิดเป็น

1.2.6 แนวพัฒนาการคิดเป็น

1.2.7 รูปแบบของการแก้ปัญหาโดยใช้ปรัชญาการคิดเป็น

ตอนที่ 2 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.2 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 3 วัฒนธรรมทางเพศของเยาวชนไทยภูเขา

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์

4.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์

4.1.1 ความหมายของโรคเอดส์

4.1.2 ประวัติความเป็นมาของโรคเอดส์

4.1.3 การแพร่ระบาดและการติดต่อของโรคเอดส์

4.1.4 อาการของโรคเอดส์

4.1.5 วิธีการป้องกันโรคเอดส์

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1. การคิดเป็น

แนวคิด "การคิดเป็น"

แนวทาง รูปแบบ กระบวนการ วิธีการ เทคนิคการสอนและการพัฒนากระบวนการคิดของไทย เพื่อการพัฒนาปัญญา โดยในระยะประมาณ 50 ปีที่ผ่านมา ได้มีนักคิดและนักการศึกษาที่ได้ให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาการคิดตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะหลัง ๆ ได้มีการนำหลัก ธรรมชาติทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการสอน และศึกษาวิจัยกันมากขึ้นควบคู่ไปกับการนำทฤษฎีและหลักการของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในการสอน และศึกษาวิจัยกันมากขึ้นควบคู่ไปกับการนำทฤษฎีและหลักการของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ จึงทำให้ประเทศไทยได้รูปแบบการสอน กระบวนการสอนและเทคนิคต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น การสอนให้ "คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น" โดย โกวิท วรพิพัฒน์ "การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการโดย สุมน อมรวิวัฒน์ "การสอนความคิด" โดย โกวิท ประวาลพุกษ์ "การสอนทักษะกระบวนการ" โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และ "กระบวนการคิดเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย"โดยหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

1.1 ความหมายของการคิด

การคิด เป็นเรื่องที่มีมนุษย์ให้ความสนใจมาเป็นเวลานาน สัตว์โลกไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน ต่างก็จำเป็นจะต้องมีความสามารถในการใช้ความคิด เพื่อทำให้ดำรงชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความสุขบนโลก แต่มนุษย์จะสามารถคิดได้ลึกซึ้ง กว้างขวางกว่าสัตว์เดรัจฉาน (Dewey, 1933:17) นักการศึกษาและนักปรัชญาชาวอเมริกันได้สนใจที่จะศึกษา และอธิบายการคิดของมนุษย์ว่า "การคิด เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยมนุษย์ให้สามารถมองเห็นการณ์ไกลและสามารถควบคุมการกระทำของตนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ การใคร่ครวญถึงทางเลือกและผลที่จะเกิดขึ้นเป็นการช่วยให้บุคคลมีสติไม่เผอเรอ รู้อยู่ทุกขณะว่าตนกำลังทำอะไรอยู่" ดังนั้น "การคิดจึงช่วยเปลี่ยนการกระทำของมนุษย์เราที่มีแต่ความอยากกระหายมั่งายและหุนหันให้กลายเป็นการกระทำที่เจตสยวฉลาด สัตว์เดรัจฉานทำอะไรก็เพราะแรงผลักดันจากภายนอกที่เกิดขึ้นในช่วงขณะหนึ่ง คนที่มีความคิดจะทำอะไรก็ตาม ไตร่ตรอง พิจารณาถึงผลได้ผลเสียก่อน ซึ่งผลของการกระทำบางอย่างจะต้องอาศัยเวลาพิสูจน์"

(ROSS ,1963:196-197) ได้ให้ความหมายของการคิด คือ ปฏิกริยาทางสมองในลักษณะเชิงปัญหาหรือปฏิกริยาทางสมองซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายของจิตใจไม่ว่าจุดหมายนั้นมีสาเหตุมาจากในหรือนอกตัวผู้นั้นก็ตาม

(Jayaswal, 1974:7) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการคิดว่า "การคิด" เป็นปฏิกิริยาของจิตมนุษย์ ซึ่งช่วยให้แต่ละคนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อม และยังช่วยให้แต่ละคนเกิดความพยายาม และสัมฤทธิ์ผลในจุดมุ่งหมายที่เขาต้องการ ดังนั้นการคิดจึงนำไปสู่การกระทำและการปรับตัวที่ดียิ่งขึ้นกว่าเก่า"

จากแนวคิดเรื่อง การคิดของนักการศึกษาดังกล่าว บุญสม ครุฑทา (2525) ได้สรุปธรรมชาติของการคิดไว้ดังนี้

1. การคิดเกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาของสมองที่เกิดจากความรู้สึกหรือไม่พอใจในสิ่งแวดล้อม
2. การคิดเกิดจากความจำเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการคิด
3. การคิดมีประโยชน์ในการทำให้เกิดการปรับตัวและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
4. การคิดทำให้มนุษย์เกิดความพยายามให้ถึง จุดหมายที่ต้องการอันเป็นสิ่งแสดงถึงความเจริญของมนุษย์และเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

จากแนวความคิดต่าง ๆ ข้างต้น อาจสรุปความหมายของ "การคิด" ได้ว่าการคิดเป็นกระบวนการทางสมองซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับจิตใจของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะแยกออกจากกันได้ ดังนั้นการคิดจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญหรือเป็นเครื่องมือ ที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้ เป็นไปตามความถูกต้อง เหมาะสมในแนวทางที่สังคมต้องการและอยู่ภายใต้เงื่อนไขของคุณธรรม จริยธรรมในจิตใจที่จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 คิดเป็น

ความคิดเป็นผลจากกระบวนการทำงานของชีวิตที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมองพฤติกรรม จิต ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระทำ ซึ่ง "การคิดเป็น" เป็นการคิดสู่การปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันระหว่างตนเองกับเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ถูกต้องสอดคล้องพอดี และรู้สึกพอใจ โดยมีความคิดความรู้สึกเป็นกลไกสำคัญที่อยู่ภายในแต่ละคน ซึ่งมีพลังผลักดันให้เกิดพฤติกรรมทั้งปวง

ความคิดที่มีคุณภาพเกิดมาจากพลังที่ได้ผสมผสานกลไกภายในระหว่างความคิด ความรู้สึก ด้วยหลักการ เหตุผลที่ได้พิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและดำเนินถึงประโยชน์โทษ ผลดี ผลเสีย และตัดสินใจอย่างมีเป้าหมายที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องพอดี และรู้สึกพอใจแล้ว แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาอย่างเหมาะสม ทำประโยชน์และมีคุณค่า สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชีวิตและสังคมได้ในที่สุด ดังนั้น คุณภาพความคิดจึงทำให้เกิดผลเป็นชีวิตที่มีคุณภาพ และสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้าได้ในที่สุด (ทัสพร อินทวิวัฒน์ 2544)

มนุษย์กับสัตว์เป็นเพื่อนร่วมโลก และมนุษย์ก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงและที่แตกต่างไปจาก สัตว์หลายประการ ความแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่ง คือ มนุษย์มีปัญญาชอบคิด และสิ่งหนึ่งที่มี มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงตราบเท่าทุกวันนี้ก็คือ ความคิดของมนุษย์ที่จะให้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันมี

คุณลักษณะบางประการเพื่อความสุขของมนุษย์ผู้นั้นเอง และสังคมส่วนรวม วิวัฒนาการความคิดในเรื่องนี้ได้เกิดคำขึ้นมาคือ “คุณภาพชีวิต” (Quality of Life)

คุณภาพชีวิตหมายความว่าอะไร ได้มีผู้พยายามกำหนดคุณลักษณะของคุณภาพชีวิตทั้งในระดับองค์การระหว่างประเทศ และในระดับหน่วยงาน สถาบันภายในแต่ละประเทศแต่ลักษณะของคุณภาพชีวิตนั้นก็คงแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ตามสภาพความเป็นจริงและปัญหาของทุกชุมชนที่ไม่เหมือนกันตามค่านิยม โครงสร้างของสังคม และแม้กระทั่งตามประสบการณ์ความรู้ และลักษณะเนื้อหาวิชาหรือศาสตร์ ซึ่งผู้มีหน้าที่กำหนดความหมายจะต้องนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ สำหรับคุณภาพชีวิตในเชิงการศึกษานั้น หน่วยงานและนักการศึกษาต่าง ๆ ก็ได้ให้ความหมายไว้จำนวนมาก ซึ่งบางท่านก็กล่าวไว้ว่าวัตถุประสงค์ในแผนการศึกษาแห่งชาติหรือแนวนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาก็คือลักษณะของคุณภาพชีวิตในเชิงการศึกษานั้นเอง

สำหรับนักศึกษากลุ่มหนึ่ง คุณภาพชีวิตก็คือชีวิตที่เป็นลักษณะหรือแบบอย่างของ “คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” การศึกษาจะต้องเป็นการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนมีคุณลักษณะของการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพราะตามความเชื่อพื้นฐานของแนวความคิดเรื่อง “คนคิดเป็น” นั้น มีทัศนะว่าคนที่คิดเป็นจะสามารถปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ให้เข้ากับวิชาการความรู้อย่างผสมผสานกลมกลืนเพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคในทุก ๆ เรื่องได้ การคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เปรียบเสมือนอุปกรณ์เพื่อให้ชีวิตมีคุณภาพ (อุ้นตา นพคุณ, 2526)

1.2.1 ความหมายของการคิดเป็น

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536) ได้ให้ความหมายของการคิดเป็นไว้ว่า ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “คิด” หมายความว่าดำริ ระลึก คำนี้ ส่วนคำว่า “เป็น” หมายความว่า สามารถทำได้ เช่น เดินเป็นรำเป็น เพราะฉะนั้น “คิดเป็น” น่าจะหมายความว่า ความสามารถที่จะนึกดำริได้

1.2.2 ความเชื่อพื้นฐานของการคิดเป็น

“คิดเป็น” เป็นกระบวนการคิดอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นจากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษาไทย ผู้ก่อตั้งทฤษฎีการคิดเป็น คือ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ซึ่งครั้งแรกได้นำมาใช้ในวงการศึกษาออกโรงเรียน เมื่อราว พ.ศ.2515 แล้วได้นำมาใช้ในวงการศึกษาไทยโดยนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาของไทยในทุกระดับจนกระทั่งปัจจุบันนี้

อุ้นตา นพคุณ (2530:19-24) ได้สรุปความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับการคิดเป็น ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ดังนี้

- 1) มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข
- 2) การใช้ข้อมูล 3 ประเภทพร้อมกันประกอบการแก้ปัญหา

3) เป็นการคิดเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหา

4) มนุษย์มีเสรีภาพในการตัดสินใจ กำหนดชะตาชีวิตของตน

ดังมีรายละเอียดของแต่ละเรื่องดังนี้

1) มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข

ความเชื่อพื้นฐานข้อแรกของคิดเป็น หรือข้อตกลงเบื้องต้นของการ “คิดเป็น” คือ มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข คือ เชื่อว่าคนเราจะมีมีความสุข เมื่อคนเราและสังคมสิ่งแวดล้อม ประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่น ทั้งทางด้านวัตถุ ภายใจ มนุษย์จะไม่มีมีความสุขเมื่อมีปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อเกิดช่องว่างระหว่างสภาพการณ์และสิ่งที่เขาเป็นอยู่หรือมีอยู่จริง ๆ ปัญหาในช่วงชีวิตของมนุษย์แต่ละคนเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน และเกี่ยวโยงไปถึงปัจจัยต่าง ๆ สำหรับสังคมไทย ที่เป็นสังคมพุทธศาสนา พุทธองค์สอนว่า ความทุกข์หรือปัญหาของมนุษย์นั้นเกิดเพราะความยึดมั่นถือมั่นของมนุษย์ ซึ่งได้สอนวิธีดับทุกข์ คือ เรื่องอริยสัจ 4 ส่วนซึ่งการคิดเป็นเสนอวิธีการคิดที่ใช้ ข้อมูลประกอบการคิดเพื่อการแก้ปัญหา และเกิดความพึงพอใจ

การ “คิดเป็น” เป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหาเนื่องจากการคิดมีจุดเริ่มต้นที่ตัวปัญหาแล้ว พิจารณาไตร่ตรองข้อมูล 3 ประเภท คือ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลหลักวิชาการ ต่อจากนั้นก็ลงมือกระทำการ ถ้าหากบุคคลยังรู้สึกไม่พอใจปัญหายังคงมีอยู่บุคคลก็จะเริ่มกระบวนการคิดใหม่อีกครั้ง

2) การใช้ข้อมูล 3 ประเภทพร้อมกันประกอบการแก้ปัญหา

ตามแนวคิดเรื่องการคิดเป็น บุคคลที่จะถือว่าเป็นคนคิดเป็น จะต้องเป็นบุคคลที่ใช้ข้อมูล 3 ประเภทพร้อมกัน ประกอบการพิจารณาตัดสินใจแก้ปัญหา การคิดที่อาศัยข้อมูลเพียงประเภทใดประเภทหนึ่งหรือเพียงสองประเภท ยังไม่ถึงว่าบุคคลผู้นั้นเป็นคนที่ดีได้สมบูรณ์แบบ

ข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ (1) ข้อมูลประเภทตนเอง (2) ข้อมูลประเภทสังคมและสิ่งแวดล้อม (3) ข้อมูลประเภทวิชาการ

2.1) ข้อมูลประเภทตนเอง (information on self)

ข้อมูลประเภทตนเอง ถูกกำหนดขึ้น เพราะอิทธิพลทางศาสนา ปรัชญา และจิตวิทยา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งได้สั่งสอนให้บุคคลพิจารณาและเฝ้ามองตนเองและแก้ไขทุกข์ด้วยตนเองมีอิทธิพลต่อการกำหนดข้อมูลประเภทนี้ การ “คิดเป็น” ซึ่งมีจุดหมายต้องการให้บุคคลใช้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองได้แก่ ข้อมูลในเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม สุขภาพอนามัย ระดับการศึกษาความรู้ ความถนัด ทักษะ วัย เพศ ฯลฯ กล่าวอย่างง่าย คือ ข้อมูลประเภทนี้ต้องการให้บุคคลพิจารณาจุดอ่อนจุดแข็ง ข้อดีข้อเสียของตนอย่างจริงจังก่อนจะตัดสินใจกระทำสิ่งใด

2.2) ข้อมูลประเภทสังคมและสิ่งแวดล้อม (information on society and environment)

มนุษย์ไม่ได้อยู่ตามลำพังเพราะ “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” (Social Animal) ข้อมูลประเภทนี้ จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้บุคคลใช้ความนึกคิดคำนึงถึงสิ่งที่อยู่นอกร่างกาย คำนึงถึงผู้อื่น ชุมชนและตลอดจนสภาพแวดล้อมสังคมส่วนรวม ทั้งนี้เพราะถ้าบุคคลใดใช้ข้อมูลประเภทตนเอง แต่เพียงด้านเดียวก็จะเป็นคนที่เห็นแก่ตัว และเป็นคนใจแคบ การตัดสินใจอาจจะก่อปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่น แต่มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมที่อยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นอิทธิพลของสังคม และสิ่งแวดล้อมจึงกระทบต่อมนุษย์เสมอ สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ประกอบด้วยปัจจัยที่แตกต่างกันไปแต่ก็จะส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ทุกคน และในทางกลับกันการกระทำของมนุษย์ก็ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของตัวมนุษย์ด้วย

2.3) ข้อมูลประเภทวิชาการ (Technical or Book knowledge)

ข้อมูลประเภทวิชาการในความหมายของการคิดเป็น หมายถึง ข้อมูล และความรู้ อันมหาศาลที่มนุษย์เราได้สะสมรวบรวมไว้ เป็นเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นหลักสูตร เป็นศาสตร์แนวคิด เรื่องการคิดเป็นตระหนักว่า บุคคลนั้นถึงแม้ว่าจะเข้าใจตนเอง เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ถ้าขาดข้อมูลทางวิชาการไปแล้วอาจจะเสียเปรียบผู้อื่นในการดำรงชีวิตและการแก้ไขปัญหาเพราะว่าในปัจจุบันนี้โลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมนุษย์ และสังคมถูกเปลี่ยนแปลงเพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ดังนั้นมนุษย์จำเป็นต้องได้รับความรู้ และนำข้อมูลทางวิชาการมาใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้ได้คำตอบที่ดีที่สุดในการดำรงชีวิต

ความเชื่อพื้นฐานเรื่องการใช้ข้อมูลพื้นฐาน 3 ประเภทพร้อมกัน ประกอบการแก้ปัญหา เป็นลักษณะเด่นของเรื่องการ “คิดเป็น” การกำหนดให้ใช้ข้อมูลประเภทต่าง ๆ วิเคราะห์และหาหนทางแก้ปัญหาและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดบุคคลใช้ข้อมูลประเภทต่าง ๆ วิเคราะห์และหาหนทางแก้ปัญหาและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดบุคคลใช้ข้อมูลพิจารณาปัญหาจากจุดยืนหรือมิติใดเพียงมิติใดเพียงเดียว เช่นคิดแต่ด้านตนเอง คิดแต่ว่าสังคมและคนอื่นเขาจะมีความคิดเห็นอย่างไร หรือคิดแต่ว่าวิชาการกำหนดได้เช่นนี้ และไม่มีมีการประยุกต์ดัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมและกำลังความสามารถของตัวเอง

3) คิดเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหา

การคิดของมนุษย์ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มีอยู่หลายแบบ มีการคิดแบบสร้างสรรค์ การคิดแบบผลคูณ การคิดแบบต่อเนื่อง แต่การคิดเป็นมีลักษณะที่เด่นและสำคัญ คือเป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหา เป็นการใช้อำนาจแห่งความนึกคิด และสติปัญญาของบุคคลวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และแสวงหาทางเลือกและหนทางเพื่อจะได้ตัดสินใจ กระทำหรือไม่กระทำได้ ดังนั้น

ลักษณะการวิเคราะห์ปัญหา และการแสวงหาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาแทนการจําแนกข้อขัดแย้ง เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของปรัชญาการ การ “คิดเป็น”

4) เสรีและอำนาจการตัดสินใจกำหนดชะตาชีวิตตนเอง

ความเชื่อพื้นฐานข้อนี้มาจากคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง และปรัชญาการศึกษาสำนักมนุษยนิยม คือ ศาสนาพุทธสอนว่า ปัญหาหรือความทุกข์ของมนุษย์เกิดขึ้นตามกระบวนการแห่งเหตุผลและทุกข์หรือปัญหาของมนุษย์เป็นสิ่งที่แก้ไขได้ พร้อมทั้งได้ให้วิธีแก้ไขไว้ด้วย คือ อริยสัจ 4

ในสังคมตะวันตกปรัชญาสำนักมนุษยนิยมได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องอิสรภาพ และเสรีภาพไว้ใกล้เคียงกัน สำนักมนุษยนิยมเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความอิสระอย่างแท้จริง พฤติกรรมของมนุษย์นั้นไม่ถูกควบคุมหรือถูกกำหนดขึ้นเพราะอำนาจจากภายนอกหรือการยั่วยุจากภายใน แต่พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลที่เกิดจากการตัดสินใจของตัวมนุษย์เองมนุษย์เรามีความสามารถในการตัดสินใจเลือกวิถีทางและแนวทางดำเนินชีวิตของเรา

สรุป ความเชื่อพื้นฐานของการ “คิดเป็น” มาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่าสิ่งที่เป็นยอดปรารถนาของคนเราคือ ความสุขและคนเราจะมีความสุขที่สุดเมื่อตัวเอง และสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่น ทั้งด้านวัตถุ กาย และใจ การที่คนเราจะประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา นั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก แต่อาจทำให้ตัวเอง และสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันได้เท่าที่แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มจะสามารถทำโดยการกระทำดังต่อไปนี้ คือ

1. ปรับปรุงตัวเราให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเรา
3. ปรับปรุงทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมทั้งสองด้านให้ประสมกลมกลืนซึ่งกัน

และกัน

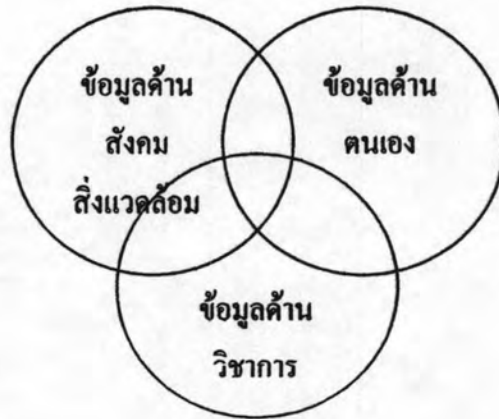
4. หลีกสังคมและสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน

บุคคลที่จะสามารถดำเนินการข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อเพื่อให้ตัวเองและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกัน เพื่อตนเองจะได้มีความสุขนั้น บุคคลผู้นั้นต้อง “คิดเป็น” เพราะการคิดเป็นทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาได้ บุคคลที่มีความจํา ย่อมไม่สามารถดำเนินการตามข้อใดข้อหนึ่งใน 4 ข้อได้ คนที่ทำได้เช่นนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความคิด สามารถคิดแก้ปัญหาสามารถรู้จักตนเองอย่างต้องแท้และรู้จักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้น

สรุปได้ว่า แนวคิดการคิดเป็นของ ดร.โดวิท วรพิพัฒน์ นั้น “คิดเป็น” เป็นการคิดใคร่ครวญผสมผสานและเชื่อมโยงข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลด้านตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการ ด้วยเหตุผล และตัดสินใจอย่างมีเป้าหมายที่รู้ว่าจะทำอย่างไร เพราะอะไร และเพื่ออะไร

รวมทั้งค้นให้พบเหตุบกพร่องของข้อมูล คาดเห็นผลและเติมเต็มข้อมูลที่บกพร่องนั้นเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างชีวิต สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการดังภาพ

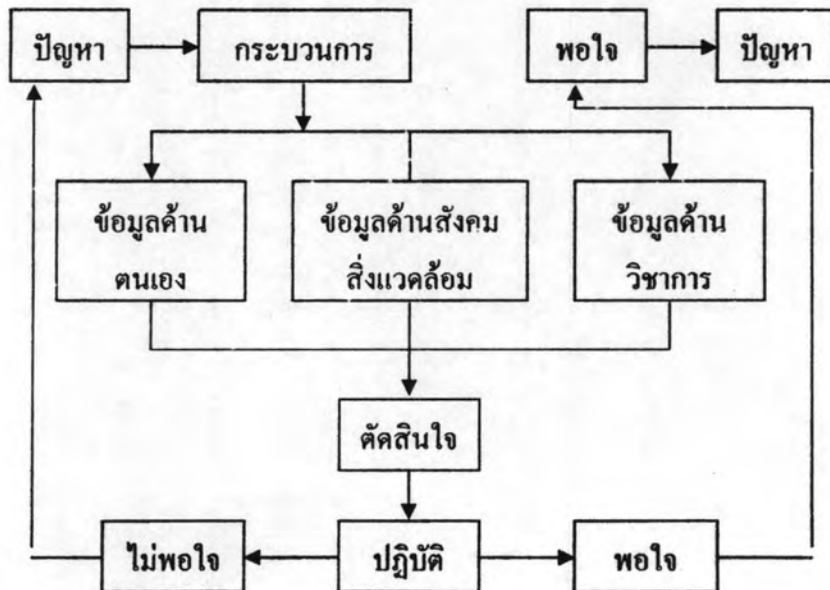
แผนภาพที่ 1 แสดงแนวความคิดเป็นของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์

1.2.3 กระบวนการคิดเป็น

โดยหลักการคิดเป็นของ ดร. โกวิท วรพิพัฒน์ การคิดเป็นเป็นผลมาจากความสมดุลของข้อมูล 3 ด้าน ซึ่งไม่มีคำตอบที่เป็นสูตรสำเร็จตายตัว ขึ้นอยู่กับข้อมูล ได้แก่ สภาพของบุคคลที่สัมพันธ์กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และวิชาการที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่การคิดตัดสินใจ สู่การปฏิบัติ จรรยาทั้งเกิดความพอใจ พบความสุข สรุปเป็นแผนภูมิกระบวนการคิดเป็นได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงกระบวนการคิดเป็นของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์

1.2.4 คุณลักษณะของการคิดเป็น

นับตั้งแต่ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ก่อตั้งทฤษฎีการ "คิดเป็น" ก็มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความสนใจและศึกษาลักษณะ หรือองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลได้พัฒนาการ "คิดเป็น" ได้แก่

ทองอยู่ แก้วไทรยะ (2523:27) และจันทร์ ชุมเมืองปัก (2519:24-25) มิได้มองการ "คิดเป็น" ในรูปของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือความคิดนอกเนกนัยหรือเอกนัยเท่านั้นเขาได้อธิบายเพิ่มเติมในส่วนของตนเอง และสังคมสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยกล่าวว่าคน "คิดเป็น" คือคนที่มีความสุข เมื่อได้ปรับปรุงตนเองและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกันด้วยกระบวนการแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยพิจารณาข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1) การรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้เที่ยงธรรม หรือตน (Self) โดยพิจารณาความพร้อมในด้านการเงิน สุขภาพอนามัย ความรู้ อายุและวัย รวมทั้งความมีเพื่อนฝูงและอื่น ๆ

2) สังคมและสิ่งแวดล้อม (Society and Environment) หมายถึง คนอื่นนอกเหนือจากเราและครอบครัว จะเรียกว่าบุคคลที่ 3 ก็ได้ คือดูว่าสังคมเขาคิดอย่างไรกับการตัดสินใจของเรา เขาเดือดร้อนไหม เขารังเกียจไหม เขาชื่นชมไหม เขามีใจป็นให้เราไหม รวมตลอดถึงเศรษฐกิจสังคมนั้น ๆ เหมาะกับเรื่องที่เราตัดสินใจหรือไม่ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรมและค่านิยมของสังคม

3) ความรู้ทางวิชาการ เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือมีความรู้วิชาการในเรื่องที่ตรงกับที่เราจะต้องตัดสินใจ ซึ่งเป็นหนังสือหลักทฤษฎีที่มีการวิจัยค้นพบ

นักการศึกษาอีกท่านหนึ่ง คือ สุภร ศรีแสน (2522:193194) อธิบายการ "คิดเป็น" ในรูปของการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือการแก้ปัญหาตามหลัก "อริยสัจ 4" ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ คนคิดเป็นจะต้องมีความสามารถ ดังนี้

- 1) สามารถเห็นและรู้ปัญหา (ทุกข์)
- 2) สามารถเห็นสาเหตุหรือที่มีของปัญหานั้น ๆ (สมุทัย)
- 3) สามารถเห็นแนวทางแก้ปัญหา (นิโรธ)
- 4) สามารถเลือกแนวทางแก้ปัญหาได้เหมาะสมถูกต้อง (มรรค)
- 5) สามารถทำตามที่ได้คิดได้สำเร็จ
- 6) ในกรณีเกิดอุปสรรค ก็สามารถยอมรับความจริง และหาทางอื่นทดแทน หรือแก้ไขให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

กรรณิกา อินทรโยธิน (2543) ได้สรุปภาพรวมของคุณลักษณะการคิดเป็น ดังนี้
 มิติที่ตัวตน : คุณลักษณะคน "คิดเป็น"

1. ตรวจสอบประเมินตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้วิชาการ เพื่อหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน จุดเด่น ในแต่ละสถานการณ์ รวมทั้งแต่ละเรื่องเติมเต็มส่วนที่บกพร่องและพัฒนาส่วนที่ดี ยิ่งขึ้น

2. มีเครื่องมือคิด รู้วิธีคิดว่าจะคิดและตัดสินใจอย่างไร โดยพิจารณาองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 พิจารณาข้อมูลด้านตนเอง ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและวิชาการความรู้
- 2.2 วิเคราะห์ผสมผสานข้อมูลด้านต่าง ๆ โดยใช้เหตุผลและจัดทางเลือก
- 2.3 ตัดสินใจอย่างมีเป้าหมายที่ดี

3. มีแนวทางการศึกษาเพื่อรู้จักเข้าใจตนเองผู้อื่น และสังคมสิ่งแวดล้อมอย่างถ่องแท้

4. เชื่อมั่นในสิ่งที่คิดใคร่ครวญและลงมือทำอย่างเต็มกำลังของคนที่ทำได้

5. ให้โอกาสเริ่มต้นใหม่สำหรับตนเองและผู้อื่นปรับปรุงและพัฒนาชีวิตและงาน

เสมอ

6. กล่าวหาญที่จะรับผิดชอบผลที่จะเกิดขึ้นจากการคิดและตัดสินใจ ไม่ว่าจะผลจะเป็นเช่นไรก็ตาม

7. ภูมิใจ พอใจในตนเองและสิ่งที่ทำและมุ่งมั่นจะสร้างสรรค์พัฒนาต่อไป

8. มีความสุขและใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

มิติของสังคม สังคมแห่งปัญญา

1. เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เห็นคุณค่าความสำคัญข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการแก้ปัญหาและพัฒนา

2. เป็นสังคมที่ได้รับการตรวจสอบประเมินความบกพร่อง จุดอ่อนและใส่ใจแก้ไข โดยเติมเต็มส่วนที่บกพร่องอย่างทั่วถึง พัฒนาจุดเด่นให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

3. เป็นสังคมที่พัฒนาทุกมิติทั้งระดับบุคคลและโครงสร้างทุกส่วนในสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การพัฒนาสาธารณสุข ฯลฯ เป็นการพัฒนาระบบในสังคมของแต่ระดับ ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลกทั้งโลก

1.2.5 คุณลักษณะคนคิดเป็น

จันทร์ ชุ่มเมืองปักษ์ และทองอยู่แก้ว ไทระ (2519) กล่าวว่า คนคิดเป็น คือ คนที่มีความสุขเมื่อได้ปรับปรุงตนเองและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกันด้วยกระบวนการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจแก้ปัญหา โดยพิจารณาข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การรู้จักตนเองอย่างต้องแท้เที่ยงธรรม หรือตน(Self) โดยพิจารณาความพร้อมในด้านการเงิน สุขภาพอนามัย ความรู้ อายุ และวัย รวมทั้งความมีเพื่อนฝูง และอื่น ๆ

2. เข้าใจสภาพสังคมแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม (Society and Environment) หมายถึง คนอื่นนอกเหนือจากเราและครอบครัว จะเรียกว่าบุคคลที่ 2 ก็ได้ คือ ดูว่าสังคมเขาคิดอย่างไรกับการตัดสินใจของเรา เขาเดือดร้อนไหม เขารังเกียจไหม เขาชื่นชมด้วยไหม เขามีใจยอมรับเราไหม รวมถึงตลอดถึงเศรษฐกิจและสังคมนั้น ๆ เหมาะกับเรื่องที่เราตัดสินใจหรือไม่ รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี คุณธรรม และค่านิยมของสังคม

3. ความรู้ทางวิชาการ เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือความรู้วิชาการในเรื่องที่ตรงกับงานที่เราจะต้องตัดสินใจ ซึ่งเป็นหนังสือหลักทฤษฎีที่มีการวิจัยค้นพบ

1.2.6 แนวพัฒนาการคิดเป็น

จากแนวคิดการคิดเป็นขอ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ได้นำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานการวิจัยเรื่องกระบวนการคิดที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมไทยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2537) และการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ (2540) ซึ่งกรณีกา อธิปไตยธิน (2543) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาที่ให้เกิดผลการพัฒนาที่ยั่งยืนได้คือ พัฒนาโดยยึดหลักการการสร้างสมดุลระหว่างข้อมูลด้านตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวิชาการ ให้สามารถใช้วิธีการอย่างหลากหลาย โดยมีแนวปฏิบัติในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประเมินเพื่อสืบค้นหาเหตุความบกพร่องของข้อมูลแต่ละด้านให้พบ ได้แก่ ข้อมูลด้านตนเอง (สภาวะความรู้สึนึกคิด ความต้องการ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ของตัวบุคคลในสถานการณ์) ข้อมูลด้านสังคมสิ่งแวดล้อม (สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของคนในสังคม มาตรฐาน คุณธรรม จริยธรรมของสังคมแต่ละระดับ) และข้อมูลด้านวิชาการ(ความรู้ ความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์)

2. เติมส่วนที่บกพร่อง ซึ่งเป็นเหตุของปัญหาในสถานการณ์นั้น ด้วยวิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องกับศักยภาพ สถานภาพของบุคคล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยแวดล้อม และวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดความสมดุล และสามารถคิดตัดสินใจและลงมือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จเกิดความพอใจ พบความสุข สามารถคิดเป็น คิดเองได้ในที่สุด

3. ใช้เครื่องมือกระบวนการคิดเป็นสู่การปฏิบัติ โดยรู้อาจจะคิดอย่างไร ทำอย่างไร ซึ่งได้พิจารณาใคร่ครวญ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การพิจารณาผสมผสานข้อมูล 3 ด้านผ่านการ

ใช้เหตุผล และจัดทางเลือก ตัดสินใจอย่างมีเป้าหมายที่รู้ว่า จะทำอะไร เพราะอะไร เพื่ออะไร ลงมือทำตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาชีวิตและงานอย่างต่อเนื่องตลอดไป

สิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา คนจะใส่ใจตนเอง ดูแลสังคมสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจะ เข้าใจตนเอง ผู้อื่นและสังคมสิ่งแวดล้อมของตนเองมากขึ้น จะเห็นมิติความสัมพันธ์ของทุก องค์ประกอบในสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ที่จะมีผลให้เกิดสำนึกกับผิชอบต่อชีวิตและสังคมของ ตนเองไปพร้อม ๆ กัน ความเห็นแต่เพียงประโยชน์ส่วนตนจะน้อยลง เพราะเห็นทุกสิ่งเป็นเหตุและ ผลของกันและกัน เกิดความตระหนักที่จำเป็นต้องรักษาความสมดุลระหว่างชีวิตตนเองสังคม สิ่งแวดล้อม และองค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ไว้ให้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับชีวิตและสังคม ตลอดไปได้ ทั้งนี้อยู่ในเงื่อนไของค์ประกอบตัวแปรที่เป็นสาระสำคัญของการคิดเป็น ได้แก่การ วิเคราะห์ใคร่ครวญผสมผสานข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลด้านตนเอง (ตัวบุคคล) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและด้านวิชาการ โดยใช้เหตุผลตามความเป็นจริงที่ทำให้สามารถจัดทางเลือกเพื่อการ ตัดสินใจอย่างมีเป้าหมายที่ดีและสามารถนำความคิดไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จเกิด ความรู้สึกพอใจและพบความสุขในวิถีการดำรงชีวิตในสังคมนั้น ๆ อย่างเป็นผู้มีปัญญา

ทศพร อธิวิวัฒน์ (2544) กล่าวถึงแนวพัฒนาการคิดเป็นโดยใช้สถานการณ์ชีวิต เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ว่า “การคิดเป็น” เป็นการพัฒนาความคิดจากสภาวะภายใต้ตัว บุคคลนั้น จนสามารถรู้ว่าจะคิดอย่างไรกับแต่ละสถานการณ์ในชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สามารถคิด เองได้ คิดดีด้วย และคิดแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยใช้หลักการพัฒนาตนเองพัฒนาตนเอง และฝึกจนเป็นนิสัย ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการคิดสู่การปฏิบัติจริงบังเกิดผลสำเร็จนั้น จะเกิดขึ้นในตัว บุคคลอย่างเป็นธรรมชาติ และอัตโนมัติ ไม่ต้องหนักใจหรือฝืนใจ และสามารถใช้สถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของเรามาเป็นสื่ออุปกรณ์ในการพัฒนาตนเอง โดยในแต่ละสถานการณ์จะฝึก ให้รู้สึก รู้ตัวอยู่เสมอว่า เกิดอะไร เพราะเหตุใด เราเป็นใคร จะต้องทำอะไร เพราะอะไร เพื่ออะไร กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมจะเกิดขึ้นกับทุกชีวิต โดยใช้สถานการณ์ต่าง ๆ ในวิถีการ ดำรงชีวิตเป็นกิจกรรมการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลได้รู้จักพื้นฐานความเป็น ตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม รักที่จะแสวงหาข้อมูลความรู้และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้แก้ปัญหา พัฒนา ตนเองและสิ่งต่าง ๆ ในสภาพชีวิตปัจจุบันและจินตนาการถึงอนาคตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมี ความเป็นไปได้ ซึ่งหากทุกคนพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพและคิดคำนึงถึงตนเองและห่วงใยสังคม สิ่งแวดล้อม สันติสุขในชีวิตและสันติภาพในสังคมย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

1.2.7 รูปแบบของการแก้ปัญหาโดยใช้ปรัชญาการคิดเป็น

การแก้ปัญหาโดยใช้ปรัชญาการคิดเป็น เป็นกระบวนการซึ่งอาจจัดขั้นตอนโดย สุนทร สุพันธ์ชัย (2544) ได้ปรับกระบวนการคิดเป็นโดยสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้ดังนี้

1. ขั้นกำหนด (ระบุ) ปัญหา

2. ศึกษามูลเหตุของปัญหา
3. ศึกษาวิธีทางเลือกในการแก้ปัญหา
4. ศึกษาคัดสนใจเลือกวิธีแก้ปัญหา
5. ศึกษปฏิบัติ
6. ศึกษประเมินผล

โดยกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอนจำเป็นต้องมีการนำข้อมูลความรู้ด้านวิชาการ ข้อมูลสังคม สิ่งแวดล้อม และข้อมูลหรือข้อจำกัดของตนเองเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญในทุกๆขั้นตอน โดยให้ทุกส่วนสมดุลกัน จะทำให้ "คิดเป็น"

ตัวอย่าง

1. ศึกษกำหนด (ระบุ) ปัญหา ในชุมชนของผู้เรียน ปรากฏว่าได้ผลผลิตในไร่นา ไม่คุ้มทุน ไม่เพียงพอที่จะใช้บริโภคในครอบครัว และการซื้อขายแลกเปลี่ยน

2. ศึกษามูลเหตุของปัญหา การที่จ้ะรู้มูลเหตุของปัญหาได้ จำเป็นจะต้องแสวงหาข้อมูล หลายๆด้าน ซึ่งปรัชญาเสนอว่า ควรใช้ข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการ

หลักวิชาการ ให้ข้อมูลว่า การที่ผลผลิตในไร่นาไม่ดีเท่าที่ควรนั้น อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ดินขาดสารอาหารของพืช การเลือกพันธุ์ที่ไม่เหมาะสม การเตรียมดินไม่ดี การให้น้ำไม่เพียงพอ เป็นต้น

สังคมสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมเกษตรแบบดั้งเดิม ไม่มีแบบอย่างนวัตกรรม การเกษตร ประชาชนไม่กระตือรือร้นที่จะปรับปรุงวิธีการผลิต มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการเกษตรที่จะทำให้ได้ผลผลิตที่คุ้มทุนแต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งความรู้เหล่านี้

ตนเอง ขาดความรู้ในด้านวิธีการทางการเกษตร ขาดทุนที่จะนำมาปรับปรุงการเกษตร แต่มีความสนใจและอยากจะทำพัฒนาผลผลิตในไร่นาให้ดีขึ้น

3. ศึกษาวิธีทางเลือกในการแก้ปัญหา เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางวิชาการ สังคม สิ่งแวดล้อมและตนเองแล้ว เห็นว่ามีทางเลือกหลายทางที่จะแก้ปัญหาเรื่องผลผลิต เช่น

มูลเหตุทางวิชาการ ควรแก้ไขปัญหาดินขาดปุ๋ย การเลือกพันธุ์พืชที่ไม่เหมาะสม การให้น้ำไม่เหมาะสม

สิ่งแวดล้อม ควรมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีการเกษตรเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม และไม่มีค่าใช้จ่ายสูง

ตนเอง การเลือกใช้วิธีการเกษตรตามหลักวิชาการหรือตามภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องพิจารณาว่าผู้ปฏิบัติสามารถจะรับวิธีการใดได้ โดยดูความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ค่าใช้จ่าย แรงงาน และอื่นๆ

4.ขั้นตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา ผู้ปฏิบัติ (ผู้เรียน) ต้องตัดสินใจเลือกกว่าวิธีการใดที่จะดี สำหรับตน โดยใช้ข้อมูลทางด้านวิชาการ สังคมสิ่งแวดล้อม และตนเอง มาพิจารณาร่วมกัน และเลือกสิ่งที่เห็นว่าดีที่สุด

5.ขั้นปฏิบัติ เมื่อตัดสินใจเลือกแล้วก็ควรจะมีการปฏิบัติ แต่ก่อนปฏิบัติ ควรมีการเรียนรู้สิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน เช่น หลักวิชาการที่จำเป็น ตลอดจนความรู้จากบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาของท้องถิ่นเสร็จแล้วจึงมีการวางแผนและปฏิบัติตามแผน

6.ขั้นประเมินผล พิจารณาว่าสิ่งที่ปฏิบัติได้ผลหรือไม่ ถ้าได้ทำเป้าประสงค์ ผู้ปฏิบัติก็น่าจะมีความพอใจและมีความสุข แต่ถ้าได้ผลที่ไม่เป็นตามเป้าประสงค์ผู้ปฏิบัติก็คงไม่พอใจและไม่มีความสุขดังนั้น ก็ต้องเข้ากระบวนการคิดเป็นใหม่ คือพิจารณาปัญหา หาข้อมูลและหาทางเลือกที่เหมาะสมใหม่ และดำเนินการตามทางเลือกใหม่

สรุปตอนที่ 1 สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการคิดเป็นเป็นแนวคิดของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหโดยการเริ่มต้นจะมีการพิจารณาจากตัวปัญหาหลังจากนั้นจึงมีการนำข้อมูลทั้ง 3 ด้านประกอบด้วย ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นำมาประกอบพิจารณาเพื่อแก้ปัญหา หากใช้ข้อมูลไม่ครบทั้ง 3 ด้านจะไม่เป็นการคิดเป็น ซึ่งข้อมูลในแต่ละด้านมีความสำคัญมากที่ใช้ในการแก้ไขปัญหเนื่องจากมีการมีข้อมูลที่เพียงพอจะส่งผลให้การตัดสินใจในการแก้ไขปัญหามีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะของคนที่ดีคิดเป็นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเนื่องจากว่าบุคคลผู้นี้จะรู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพปัญหาและสามารถนำข้อมูลที่เป็นปัญหาเหล่านั้นนำมาพิจารณาพิจารณาสาเหตุของการเกิดปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหได้เมื่อแก้ไขปัญหได้บุคคลผู้นั้นก็จะพบกับความสุข แต่ถ้าแก้ปัญหาไม่ได้ต้องเริ่มกระบวนการคิดเป็นใหม่เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญห

ตอนที่ 2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ ซึ่ง

กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนี้เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันฝึกอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง

สำหรับความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่มีลักษณะยืดหยุ่นไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา หลักสูตร เวลา และสถานที่เรียนโดยจะยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ การให้นิยามของผู้ทรงคุณวุฒิและนักการศึกษาแต่ละท่านจะแตกต่างกันดังนี้คือ

ปฐม นิคมานนท์ (2522) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะนอกเหนือจากการเรียนตามปกติในโรงเรียนกิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่บุคคลจะสนใจ

อุ้นตา นพคุณ (2523) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมหรือโครงใด ๆ ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะให้การเรียนรู้กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ทักษะและทัศนคติค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า เป็นการศึกษาอกระบบโรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัดและตอบสนองความต้องการความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน

สุวัฒน์ วัฒนวงษ์ (2529) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า เป็นกิจกรรมใด ๆ ที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ แต่จัดขึ้นนอกเหนือระบบโรงเรียนภาคปกติ ทั้งนี้ไม่ว่าจะแยกออกเป็นกิจกรรมหนึ่งதாகหาก หรือเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมหลักก็ตาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บริการต่อประชากรให้ได้ความรู้ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่

สุนทร สุนันท์ชัย (2532) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึงกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะดำเนินการโดยเอกเทศ หรือเป็นส่วนประกอบสำคัญของกิจกรรมอื่น โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะให้บริการแก่กลุ่มผู้เรียนทุกเพศทุกวัย

สุรกุล เจนอบรม (2533) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสม จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือก ความสนใจและแนวการดำเนินชีวิตของตนเอง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิด

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีศักยภาพหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้โอกาสศึกษาหาความรู้ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ อีกทั้ง สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าไปรวดเร็วได้อย่างมีความสุข

ตามควรแก่อัตภาพ

ประชุม อาชวอำรุง (อ้างถึงใน อุดม เขยทิวศ์, 2544) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบโครงสร้างแน่นอน เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยไม่เลือกวัย ไม่เลือกเพศ ไม่เลือกวรรณะ ไม่เลือกภูมิหลังและสติปัญญา ความสามารถหรือถนัดครอบคลุมถึงการศึกษานอกระบบที่ไม่มีพิธีรีตองด้วย เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับทุกคนในสังคมจัดการศึกษาได้ในและนอกระบบโรงเรียนนับเป็นวิชาการศึกษาที่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยอย่างยิ่ง

อาชัญญา รัตนอุบล (2540) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษา และมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้ขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคมโดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ ของ กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคมโดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบนั้นๆ จะสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นได้ด้วย

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง การศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้บริการแก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัด พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ทางด้านทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติความหมายของการจัดการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

ฉะนั้นการศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่สถาบันหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชากรที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ เพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของผู้เรียน

และของชุมชน เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

2.หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมาโดยตลอด ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งความรู้พื้นฐานและทักษะอาชีพเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการดำเนิน แต่เนื่องจากปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อื่นๆ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องแสวงหาและพัฒนานวัตกรรมการจัดการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม ให้พัฒนาความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเหตุนี้เอง การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นโอกาสอีกทางหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจจากสังคมและองค์กรต่าง ๆ เพราะจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ เพื่อส่งผลกระทบต่อพัฒนาและเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในพัฒนาประเทศได้อย่างดี

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2539)

1.ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา และผู้ด้อยโอกาสโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ ให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2.การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือห่างไกล

3.ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใดสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกช่วงชีวิต

4.ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ การศึกษาในระบบโรงเรียนจะไม่เคร่งครัดในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุ พื้นฐาน ความรู้ เป็นต้น

5.สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมก็ควรให้แตกต่างกันไป

6.สัมพันธ์กับสภาพการดำเนิน เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษาโรงเรียน ควรยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

7.มีความหลากหลายในรูปแบบ รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบที่สอนบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน บางแบบอาจจะเรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือจากสื่อการสอน

8.การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ทั้งเพศ วัย อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก

9.ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรือ อาจารย์จากสถานการศึกษา โดยอาจจะเป็นผู้ที่มีความชำนาญจากหน่วยงานต่าง ๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในท้องถิ่น พระ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

10.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหา รู้จักหาวิธีแก้ปัญหา มาทดลองปัญหา และถ้าวิธีการดังกล่าวแก้ปัญหาไม่ได้ ก็จะกลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหาอื่น ๆ มาทดลองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ลุล่วง

11.นำผลการศึกษาในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในทันทีทันใด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบอาชีพและมีภาระต่อการทำงานมาก พวกเขาจะไม่มีเวลาเพื่อสะสมความรู้เข้าไว้หลาย ๆ ปี จึงจะนำไปใช้เหมือนนักเรียนในโรงเรียน เขาต้องการที่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงาน เพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวันในทันทีทันใด

12.ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระรับผิดชอบต่อการทำงาน ต่อครอบครัวแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่มาเรียนก็ย่อมจะหาได้

ยากเพราะฉะนั้นการเรียนการสอนจะจัดตามสถานที่ต่างๆ ตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ที่บ้านผู้เรียน วัด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และที่อื่นๆ อีกทั้งเวลาเรียน ควรจะต้องให้เหมาะสมกับช่วงเวลารว่างของกลุ่มเป้าหมาย

จากหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น จะยึดแนวคิดที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้โดยมุ่งหวังให้ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกันอีกด้วย รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลได้มีโอกาส และได้มีส่วนร่วมในการเพิ่มพูนขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องด้วยการขึ้นนำตนเอง ภายใต้การบริหารจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้จัดขึ้น โดยการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะสำคัญ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีโปรแกรมการศึกษาที่จัดให้มุ่งสนองตอบความต้องการ ความสนใจและความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้บุคคลได้มีโอกาสพัฒนา เพิ่มพูน ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง

นักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการศึกษานอกระบบไว้ดังนี้ (ทองอยู่ แก้วไทรยะ, 2544)

1. ผู้เรียนในการศึกษานอกระบบไม่มี การกำหนดเกณฑ์อายุเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีการบังคับ ผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย และทุกวุฒิ สามารถสมัครเรียนตามความต้องการและความสนใจของตนเองที่มีต่อวิชานั้นๆ

2. ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบอาจจะเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

3. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรและเนื้อหาอกระบบยืดหยุ่นได้มาก เนื้อหา สามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน โดยหลักสูตรจะสร้างจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ที่มุ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมาย ที่วางไว้

4. รูปแบบการจัด การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่มีรูปแบบแน่นอน รูปแบบการจัดจะแตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้รับบริการ

5. การเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีแตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสม บางครั้งจะจัดการเรียนการสอนเป็นชั้นเรียน แต่บางครั้งไม่เป็นชั้นเรียน แต่จัดในรูปกลุ่ม พบปะสนทนา การสาธิต การฝึกอบรม การศึกษาทางไกล ฯลฯ

6.สถานที่ จัดให้บริการการศึกษานอกระบบจะกระจาย เปลี่ยนแปลงและโยกย้ายไปตามสถานที่ที่อำนวยความสะดวก และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น อาจจัดที่ศาลาวัด ชั้นเรียนของโรงเรียน ภาคปกติ ศูนย์อนามัย ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สนามกีฬา ได้ร่มไม้ เป็นต้น

7.ระยะเวลา ขึ้นอยู่กับชนิด และลักษณะของวิชา รวมทั้งความสนใจของผู้เรียน

8.หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบ หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ

9.การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมักจะมีการประเมินผลในระยะสั้น ๆ วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรที่ได้ไม่ถึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากนัก เพราะมิได้มีการกำหนดว่ามีความรู้ความสามารถอยู่ในมาตรฐานระดับใดของมาตรฐานการเรียนภาคปกติ (ยกเว้นการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนตามหลักสูตรในโรงเรียนทุกประการ)

10.ความยืดหยุ่นของการจัด โครงการต่างๆ ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ วัน เวลา สถานที่ หลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผลฯ จึงมีความยืดหยุ่นได้มาก

2.ประเภทการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักการศึกษาได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบไว้ดังนี้

กรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน(2545) ได้แบ่งการศึกษานอกระบบเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.การศึกษาพื้นฐาน ครอบคลุมเนื้อหาสาระตั้งแต่การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรเทียบเท่า การศึกษาชั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่องที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย รวมทั้งความรู้และทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์

2.การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคล เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ฝึกทักษะอาชีพเข้าสู่อาชีพและการพัฒนาอาชีพ โดยบูรณาการกับวิถีชีวิต

3.การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคลเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บูรณาการองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เสริมสร้างความสามารถให้กับบุคคลตามความเหมาะสม

4.การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะ จากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่เข้าด้วยกัน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้ความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากความหมาย หลักการและประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำเสนอดังกล่าวข้างต้น จะเห็นถึงลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีความแตกต่างไปจากการศึกษาของในระบบ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของบุคคล เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านความรู้พื้นฐาน ความสามารถในการประกอบอาชีพ และโอกาสในการรับข้อมูล ข่าวสารความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของบุคคล ซึ่งจะไม่สามารถกระทำได้ในกระบวนการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนปกติ เพื่อส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกระบวนการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ นั้น เด็กด้อยโอกาสเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่รัฐจัดบริการให้ ซึ่งเด็กด้อยโอกาส หรือเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เป็นเด็กที่ประสบกับปัญหา และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นพิเศษอย่างมาก เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ โดยในการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสมีลักษณะการดำเนินการในรายละเอียดดัง ต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2542)

เด็กด้อยโอกาส (Under Privileged Children หรือ Disadvantaged Children) หมายถึงกลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหาต่างๆ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องกับวัยและบรรลุถึงศักยภาพสูงสุด ตามความหมายดังกล่าวนี้ อาจเรียก “เด็กด้อยโอกาส” ว่าเป็น “เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก” ซึ่งเป็นวลีที่มาจากภาษาอังกฤษที่ว่า “Children in Especially Difficult Circumstances “ ตั้งขึ้นโดยองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) และใช้กันแพร่หลาย

อาจจำแนก เด็กด้อยโอกาส หรือ เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ออกเป็นกลุ่มเด็กต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) เด็กถูกละเมิดสิทธิ
- (2) เด็กถูกดปล่อย ปล่อยละเลย
- (3) เด็กประพฤติดนไม่สมควรแก่วัย
- (4) เด็กพิการ
- (5) เด็กที่ได้รับเชื้อ หรือ ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

เด็กถูกละเมิดสิทธิ เป็นเด็กที่ถูกทารุณ หรือ ถูกเอาเปรียบในลักษณะต่าง ๆ และไม่ได้รับการเคารพในสิทธิอันพึงมีพึงได้ ประกอบด้วย

1.เด็กที่ถูกทารุณกรรม หมายถึง เด็กที่ถูกทำร้าย หรือ คุกคามต่อสุขภาพ หรือสวัสดิภาพ โดยบุคคลอื่น ด้วยการกระทำที่มีลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา ตลอดจนการกระทำทารุณทางเพศ และการข่มขืนกระทำชำเรา

2.เด็กที่ถูกใช้แรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร หรือ แรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15ปี(ตามข้อเสนอแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ) ซึ่งทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนในการทำงานหรือไม่ก็ตาม ในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรม และบริการและงานขนส่ง เด็กเหล่านี้จะมีโอกาสถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง ในเรื่องแรงงาน ค่าจ้าง สภาพการกินอยู่ และโอกาสพัฒนาความก้าวหน้าในชีวิต

3.เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ หมายถึง เด็กที่ประกอบอาชีพหารายได้จากการให้บริการทางเพศ อาจมาอยู่ในธุรกิจบริการทางเพศด้วยความสมัครใจ หรือถูกบังคับขู่เข็ญ กักขังหน่วงเหนี่ยวไว้ให้บริการ

เด็กถูกปล่อยปละละเลย หรือ เด็กถูกทอดทิ้ง เป็นเด็กที่ถูกให้อยู่ตามลำพังในระยะเวลาชั่วคราว หรือ ตลอดไป อันเนื่องมาจากบิดามารดา ผู้ปกครอง องค์กร หรือ สถาบันที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบดูแล ได้ละเลย เอาใจใส่ดูแล ทำให้เด็กขาดพัฒนาการที่ถูกต้องทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา (อุ้นดา นพคุณ, 2535)ประกอบด้วย

1.เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมาก

2.เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า

3.เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัย และเร่ร่อนตามถนน หรือ ที่สาธารณะซึ่งอาจแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น

ตามสถานที่เร่ร่อน ได้แก่ เด็กที่มีอาชีพอยู่บนถนน เด็กที่มีอาชีพอยู่ข้างถนนและเด็กที่เร่ร่อนนอนตามใต้สะพาน ตามตลาด ตามหาดทราย หรือ สถานที่ที่กำลังก่อสร้าง(สายสุรี จุติกุล,2535)

ตามลักษณะการหาเลี้ยงชีพ ได้แก่ กลุ่มเร่ร่อนของทาน กลุ่มออกแรง ประกอบอาชีพ แก๊งก่อกวนสังคม กลุ่มบริการทางเพศ

ตามวิธีการดำรงชีวิต ได้แก่ เร่ร่อนตามวิถีชีพของครอบครัว ซึ่งจะเคลื่อนย้ายตามครอบครัวไปตามแหล่งงาน เช่น กรรมกรก่อสร้าง ชาวเรือเร่ เป็นต้น และ เร่ร่อนตามวิถีชีพของตน เพราะปัจจัยผลักดันจากครอบครัว ความยากจน ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น

เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง

เด็กในชุมชนแออัด

เด็กชาวไทยต่างวัฒนธรรม และเด็กชาวเขา

เด็กไร้สัญชาติและเด็กต่างชาติ

เด็กประพฤติน่าไม่สมควร ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของเด็ก สภาพปัญหาทางครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้เด็กเหล่านี้มีการกระทำ หรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้อง หรือ เบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ของสังคม ก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางสังคมขึ้น ประกอบด้วย

เด็กที่อยู่ในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก

เด็กติดยาเสพติด และสารระเหย

เด็กมั่วสุมในสถานบริการ และสถานเริงรมย์

เด็กตั้งครรภนอกสมรส

เด็กพิการ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสติปัญญา โดยทางการมองเห็นการ ได้ยิน การเคลื่อนไหว จิตใจหรือพฤติกรรม สติปัญญา หรือ การเรียนรู้

เด็กที่ได้รับเชื้อหรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้แก่ เด็กที่มีเชื้อ เอช-ไอ-วี หรือ เอดส์ เด็กที่อาจจะมีเชื้อ เอช-ไอ-วี หรือ เอดส์ เด็กกำพร้า และเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เนื่องจากพ่อแม่ตาย เพราะเชื้อ เอช-ไอ-วี หรือ เอดส์ และเด็กที่ไม่มีเชื้อ เอช-ไอ-วี หรือ เอดส์ แต่อยู่กับครอบครัวที่มีเชื้อ เอช-ไอ-วี หรือ เอดส์ (วิฑิต มันทาภรณ์, 2537)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่จัดนอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับซึ่งมีคำจำกัดความที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลายอย่างเช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการจัดการศึกษาให้กับบุคคลทุกเพศทุกวัยและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาของผู้เรียนซึ่งการเลือกวิธีการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมของสภาพชุมชน ปัญหา และข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับผู้เรียน นอกจากนี้ควรจะมีการให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองที่สั่งสมมานำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

สรุปตอนที่ 2 ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่จัดนอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับซึ่งมีคำจำกัดความที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลายอย่างเช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการจัดการศึกษาให้กับบุคคลทุกเพศทุกวัยและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาของผู้เรียนซึ่งการเลือกวิธีการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมของสภาพชุมชน ปัญหา และข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับผู้เรียน นอกจากนี้ควรจะมีการให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองที่สั่งสมมานำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

ตอนที่ 3. วัฒนธรรมทางเพศของเยาวชนไทยภูเขา

กฤตยา อาชวนิจกุล (2541) นำเสนอวัฒนธรรมทางเพศของเยาวชนไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากที่สุดจำนวน 6 เผ่าดังนี้

3.1 เผ่าลาหู่ (มุเซอ) เริ่มมีการเรียนรู้ทางเพศตั้งแต่อายุ 10-12 ปี การพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวห่มญาติถือเป็นเรื่องปกติ เด็กชายหญิงจะถูกจับนอนแยกกันเมื่ออายุ 10-12 ปี ส่วนใหญ่ยึดถือระบบผัวเดียวเมียเดียว ยกเว้นลาหู่เซเล ชนเผ่าลาหู่ให้อิสระสูงในการเลือกคู่ ชายเริ่มอายุ 14-15 ปี หญิงเริ่มเลือกคู่อายุ 12-13 ปี ผู้ชายเผ่าลาหู่ชอบไปจีบสาวลาหู่บ้านอื่นมากกว่าบ้านตนเอง การมีเพศสัมพันธ์และตั้งครรรภ์ก่อนแต่งงานถือเป็นเรื่องปกติ

3.2 เผ่าอาข่าเรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุ 11-12 ปี เป็นการเข้าสู่การเป็นวัยรุ่นที่สมบูรณ์ เด็กหนุ่มสาวทุกคนเรียนรู้การเป็นสามีภรรยาจากครุมา่ยวัยกลางคน ครูชายเรียกว่า “คะจึราคะ” ครูหญิงเรียกว่า “มิตะ” เผ่าอาข่ามีเสรีภาพในการเลือกคู่มาก การพบปะเกี่ยวพากันจะพากันที่ “กะลาล่าเซอ” การมีเพศสัมพันธ์ข้ามเผ่าพันธุ์และการมีท้องก่อนการแต่งงานถือเป็นเรื่องธรรมดา

3.3 เผ่าเมี่ยน (เย้า) เริ่มเรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์ประมาณอายุ 15 ปี เด็กชายหญิงจะแยกกันนอนตั้งแต่อายุ 4-6 ปี พ่อแม่จะคอยดูแลให้คำปรึกษาเรื่องเพศ เผ่าเมี่ยนมีอิสรภาพสูงในการเลือกคู่ ชายหญิงเมื่อพึงพอใจกันอาจมีเพศสัมพันธ์กันได้แต่ต้องเป็นในท้องนอนของผู้หญิงเท่านั้น ถ้าท้องลูกจะเป็นสิทธิ์ของฝ่ายหญิง

3.4 เผ่าลีซอ (ลีซอ) เรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์ตอนอายุ 14-15 ปี การพูดจาเรื่องเพศต่อหน้าผู้ใหญ่เป็นสิ่งถูกห้าม ถ้ามีเพศสัมพันธ์และท้องต้องบอกผู้ชายให้จัดพิธีแต่งงาน

3.5 เผ่าม้งเรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์ตอนอายุประมาณ 13 ปี การเกี่ยวพาราสีใช้สถานที่สาธารณะทั่วไป หรือบ้านฝ่ายหญิง โดยมีเพศสัมพันธ์มักทำกันที่บ้านผู้หญิงหรือตามพุ่มไม้รอบหมู่บ้าน ถ้าท้องจะมีการแต่งงานโดยเร็ว

3.6 เผ่ากะเหรี่ยงการพูดคุยเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าละอายจะพูดคุยกันเฉพาะเพศและวัยเดียวกันเท่านั้น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานถือว่าเป็นการทำผิดจารีตประเพณีร้ายแรง เด็กหนุ่มสาวมักเกี่ยวพากันในงานศพที่เริ่มจากค่ำจนถึงสว่างประมาณ 3-5 คืน จะมีการร้องเพลงโต้ตอบกันถ้าพึงพอใจกันจะมีการสู่ขอกันไป

สรุปตอนที่ 3 วัฒนธรรมเรื่องเพศของทั้ง 6 เผ่าพบว่าเผ่าอาข่าและเผ่ามุเซอเริ่มมีการเรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย ส่วนเผ่าเมี่ยน ม้ง ลีซอ จะเริ่มมีการเรียนรู้ทางเพศสัมพันธ์ช่วงเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ส่วนชนเผ่าที่ถือว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องที่น่าละอายในช่วงวัยรุ่นคือชนเผ่ากะเหรี่ยง

4. ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์

4.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์

4.1.1 ความหมายของโรคเอดส์

คำว่า "เอดส์" (AIDS) มาจากอักษรตัวแรกของภาษาอังกฤษ ดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2550)

A	ย่อมาจาก Acquired	หมายถึง	เกิดขึ้นภายหลังหรือไม่ใช่เป็นมาแต่กำเนิด
I	ย่อมาจาก Immune	หมายถึง	ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย
D	ย่อมาจาก Deficiency	หมายถึง	ความบกพร่องหรือความเสี่ยง
S	ย่อมาจาก Syndrome	หมายถึง	กลุ่มอาการหรือมีอาการได้หลายอย่าง

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1987) ให้ความหมายไว้ว่า "เอดส์ เป็นโรคที่เกิดจากไวรัสชนิดหนึ่งทำให้ความสามารถของร่างกายที่จะต่อต้านการติดเชื้อและโรคมะเร็งบกพร่องหรือเสื่อมผู้เป็นโรคเอดส์จะอ่อนแอและง่ายต่อการติดเชื้อโรคที่อันตรายถึงชีวิต ซึ่งไม่ค่อยพบเห็นโรคเหล่านั้นปกติสามารถรักษาให้หายได้ แต่ยังไม่มีการรักษาที่ได้ผลจากโรคที่ระบบภูมิคุ้มกันบกพร่อง อันมีสาเหตุจากไวรัสเอดส์"

สรุปได้ว่า เอดส์เป็นกลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากภูมิคุ้มกันของร่างกายบกพร่องอันมีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส HIV ภายหลังจากไวรัสชนิดนี้เข้าสู่ร่างกายจะไปทำลายระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายทำให้ไม่สามารถป้องกันตนเองจากการติดเชื้อต่าง ๆ ได้ ทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตในที่สุด

4.1.2 ประวัติความเป็นมาของโรคเอดส์

โรคเอดส์เป็นโรคใหม่ มีการรายงานในวงการแพทย์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2524 โดยพบว่าชายรักร่วมเพศ (เกย์) และผู้ที่ติดยาเสพติดโดยการฉีดในนครซานฟรานซิสโก ลอสแอนเจลิส นิวยอร์ก และไมอามี ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเดิมเป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรงอยู่ดี ๆ ก็มีการติดเชื้อและเป็นมะเร็งในลักษณะที่คนแก่หรือคนที่ภูมิคุ้มกันไม่ดีจะเป็นกันเลยเรียกโรคในกลุ่มคนใช้กลุ่มนี้ว่า โรคเอดส์หรือโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง จะเห็นได้ว่าโรคเอดส์เป็นโรคใหม่ของมนุษยชาติ เพิ่งถือกำเนิดขึ้นมาในโลกมนุษย์เมื่อประมาณ 10-20 ปีนี้เอง เพราะเมื่อตรวจดูในเลือดของคนในกลุ่มเดียวกันที่เก็บไว้นาน ๆ ก่อนหน้านั้น ก็ไม่พบหลักฐานการติดเชื้อโรคเอดส์เลยจนถึงปี พ.ศ. 2519 จึงพบว่ามีเกย์บางคนมีการติดเชื้อแล้วตั้งแต่ตอนนั้นและมาแสดงอาการใน 5 ปีต่อมา การติดเชื้อโรคเอดส์ในแอฟริกาพบว่ามีอาการที่คล้ายโรคเอดส์ในอเมริกาเกิดขึ้นกับกลุ่มชนแอฟริการาว 3-5 ปี ก่อนหน้าที่จะระบาดในอเมริกา และเมื่อตรวจดูในเลือดของชาวแอฟริกาที่เก็บไว้นาน ๆ ก็พบมีหลักฐานการติดเชื้อเอดส์ย้อนกลับไปอีกประมาณ 10 ปีก่อนหน้านั้น

4.1.3 การแพร่ระบาดและการติดต่อของโรคเอดส์

จากหลักฐานพบว่าโรคเอดส์มีการระบาดขึ้นก่อนในทวีปแอฟริกาก่อนที่จะมีการระบาดในทวีปอเมริกา จึงเกิดทฤษฎีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ขึ้นว่าโรคเอดส์ในทวีปแอฟริกาอาจถูกนำมาสู่ทวีปอเมริกาโดยคนแอฟริกันที่อพยพย้ายถิ่นมาอยู่ในทวีปอเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งแอมูเกาะอินดีสตะวันตก หรือโดยทหารคิวบาที่กลับจากการช่วยสู้รบในประเทศคองโก คนแอฟริกันหรือทหารคิวบาที่ติดเชื้อเอดส์อาจข้ามไปรับจ้างขายบริการทางเพศ (ชาย) แกวรัฐฟลอริดาของอเมริกา หรือเกษียณชาวอเมริกันอาจข้ามไปเที่ยวแอมูเกาะอินดีสตะวันตก เช่น ประเทศไฮติเลยทำให้ติดเชื้อเอดส์ขึ้นมาจึงทำให้โรคระบาดในกลุ่มเกษียณก่อน ต่อมาจึงแพร่ไปถึงกลุ่มติดยาเสพติดโดยการฉีดเข้าเส้น

ส่วนโรคเอดส์ในทวีปยุโรปซึ่งเกิดหลังประเทศอเมริกาประมาณ 1-2 ปี เชื่อว่ามาจากการอพยพของชาวแอฟริกัน ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของหลายประเทศในทวีปยุโรปไปยังประเทศแถบยุโรปตะวันตก หรืออาจเกิดจากการนำโรคกลับบ้านของนักการทูตที่ชอบล่าสัตว์ หรือจากชาวอเมริกันที่ติดเชื้อเดินทางไปเที่ยวยุโรป ส่วนการระบาดของโรคเอดส์ในประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ก็คงแพร่ระบาดมาจากยุโรปและอเมริกา โรคเอดส์ในทวีปอเมริกากลางและอเมริกาใต้ก็คงมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ

การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทย โรคเอดส์ในประเทศไทยเป็นโรคที่แพร่มาจากประเทศตะวันตก ซึ่งอาจเป็นคนไทยที่ติดเชื้อจากทางตะวันตกเดินทางกลับมาเมืองไทยแล้วแพร่เชื้อให้กับคนไทยด้วยกัน หรือพวกฝรั่งที่ติดเชื้อเข้ามาเที่ยวเมืองไทยแล้วแพร่เชื้อให้กับชายหรือหญิงบริการไทย หรือฝรั่งที่ติดยาเสพติดและติดเชื้อเข้ามาเมืองไทยแพร่เชื้อให้กับผู้ติดยาเสพติดไทย หรือเมื่อถูกจับอยู่ในเรือนจำก็แพร่เชื้อให้กับผู้ติดยาเสพติดในเรือนจำ เมื่อพ้นโทษออกมาก็แพร่เชื้อให้กับผู้ติดยาเสพติดที่อยู่นอกเรือนจำ หรือไปแพร่ให้กับหญิงบริการ หญิงบริการที่ติดเชื้อก็แพร่ให้กับผู้ชายที่มาเที่ยว ซึ่งจะแพร่ต่อไปให้ภรรยาที่บ้านและแพร่ต่อไปกับลูกที่เกิดขึ้นมาใหม่ ผู้ชายที่ติดเชื้อก็ยังสามารถแพร่เชื้อให้กับหญิงบริการคนใหม่หรือให้กับแฟน จะเห็นได้ว่าเครือข่ายอันกว้างขวางดังกล่าวทำให้โรคเอดส์แพร่ขยายออกไปได้อย่างรวดเร็ว

4.1.4 การติดต่อของโรคเอดส์

ทางที่ติดเชื้อของไวรัสเอชไอวี มีดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2531)

1. ทางเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อไวรัสเอชไอวี ทั้งแบบรักร่วมเพศและรักร่วมเพศ และการร่วมเพศทางทวารหนักจะเพิ่มโอกาสความเสี่ยงของการติดเชื้อได้มาก
2. ทางเลือดและผลิตภัณฑ์จากเลือด ได้แก่ การใช้อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดรอยเจาะของผิวหนังร่วมกันโดยไม่ได้ทำความสะอาดให้ปราศจากเชื้อโรคอย่างถูกต้องก่อน เข็มและกระบอกฉีดยา เครื่องมือผ่าตัด ทำแผล เครื่องใช้ในการเจาะผิวหนัง เข็มที่ใช้ในการฝังเข็ม เครื่องมือเจาะหู ที่ตัด

เล็บ ที่โกนหนวด รวมทั้งการรับเลือดและการผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะหรือเนื้อเยื่อที่บริจาคจากผู้มีเชื้อไวรัสเอชไอวีก็มีความเสี่ยงในการรับเชื้อเอชไอวีโดยตรง

3. จากมารดาสู่ทารก เชื้อไวรัสเอชไอวีสามารถแพร่เชื้อจากมารดาสู่ทารกได้ตั้งแต่ก่อนตั้งคลอด ขณะคลอด และหลังจากการคลอด โอกาสที่ทารกจะได้รับเชื้อประมาณร้อยละ 30-50

4.1.5 อาการของโรคเอดส์

คนที่สัมผัสกับโรคเอดส์ หรือคนที่ได้รับเชื้อเอดส์เข้าไปในร่างกาย ไม่จำเป็นจะต้องมีการติดเชื้อโรคเอดส์เสมอไป ขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งที่สัมผัส จำนวนไวรัสเอดส์ที่เข้าสู่ร่างกายและภาวะภูมิคุ้มกันของร่างกาย ถ้ามีการติดเชื้อจะเกิดอาการต่าง ๆ ของโรคซึ่งมี 3 ระยะดังนี้คือ (กระทรวงสาธารณสุข, ออนไลน์, 2550)

ระยะที่ 1 ระยะไม่ปรากฏอาการ (Asymptomatic Stage)

ผู้ที่ติดเชื้ออาจไม่มีอาการผิดปกติแต่อย่างใด ระหว่างนี้สุขภาพจะแข็งแรงเหมือนคนปกติเลือดจะให้ผลบวกหลังรับเชื้อประมาณ 6 สัปดาห์ขึ้นไป ผู้ติดเชื้อจำนวนมากที่อยู่ในระยะนี้และไม่ทราบว่าตนเองติดเชื้อ เมื่อมีเพศสัมพันธ์ก็อาจถ่ายทอดเชื้อเอดส์ต่อไปได้

ระยะที่ 2 ระยะเริ่มปรากฏอาการ (Symptomatic HIV Infection)

ระยะนี้เดิมเรียกระยะมีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ หรือ ARC (AIDS Related Complex) ปัจจุบันได้ปรับปรุงคำที่ใช้เรียกเสียใหม่เพื่อให้เข้าใจง่าย ซึ่งในระยะนี้นอกจากเลือดจะให้ผลบวกแล้วยังอาจมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น มีเชื้อราในปากและลำคอ ต่อม้ำน้ำเหลืองโตที่บริเวณ คอ รักแร้ ขาหนีบ เป็นงูสวัด หรือแผลเริ่มชนิดลูกกลม มีอาการเรื้อรังนานเกิน 1 เดือน โดยไม่ทราบสาเหตุ เช่น มีไข้ ท้องเสีย ผิวน้ำหนักลด น้ำหนักลด

ระยะที่ 3 ระยะเอดส์เต็มขั้น (Full Blown AIDS) หรือ ระยะโรคเอดส์

ภูมิคุ้มกันของผู้ป่วยถูกทำลายลงมาก ทำให้เกิดการติดเชื้อโรคที่ตามปกติไม่สามารถทำอันตรายคนปกติได้ที่เรียกว่า "โรคติดเชื้อฉวยโอกาส" ซึ่งมีหลายชนิดแล้วแต่ว่ามีการติดเชื้อชนิดใด ที่ส่วนใดของร่างกายถ้าเป็นปอดบวมจากเชื้อ Pneumocystis Carinii จะมีไข้ ไอ หอบ ถ้าเป็นเชื้อราในทางเดินอาหารจะมีอาการ เจ็บคอ กลืนลำบากถ้าเยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อ Cryptococcus จะมีอาการปวดศีรษะ คอแข็ง บางรายอาจเป็นมะเร็งเช่น มะเร็งหลอดเลือด (Kaposi's Sarcoma) มีอาการเป็นจ้ำสีม่วงแดงคล้ำตามผิวหนัง หรือ มะเร็งต่อมน้ำเหลือง (Lymphoma) จะมีก้อนโตตามที่ต่าง ๆ ของร่างกาย

4.1.6 วิธีการป้องกันโรคเอดส์

ชวนทอง ธนสุกาญจน์ (2532) ได้ให้แนวทางการป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้

1.อย่าให้เลือด น้ำอสุจิ น้ำปัสสาวะ น้ำหลังในช่องคลอดหรืออุจจาระของผู้มีเชื้อไวรัสเอชไอวีผ่านเข้าไปในปาก ช่องคลอด ทวารหนัก เยื่อเมือก หรือเยื่อบุตา

2.หลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะกับคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จัก หญิงบริการหรือบุคคลที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เกย์ ผู้ติดยาเสพติด และผู้มีนิสัยชอบเที่ยวสถานเริงรมย์เป็นต้น

3. ขณะมีเพศสัมพันธ์ต้องใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง

4. หลีกเลี่ยงการทำพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การร่วมเพศทางทวารหนักเพราะผิวหนังทางทวารหนักอ่อนแอ ฉีกขาดได้ง่าย โอกาสรับเชื้อมีมากถ้าเกิดการฉีกขาด และควรหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ทางปากเพราะเชื้ออาจผ่านน้ำอสุจิหรือน้ำเมือกในช่องคลอดเข้าสู่แผลหรือรอยถลอกในปากได้

5. หลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นเพราะอาจทำให้ติดเชื้อทางเลือดได้

6. หลีกเลี่ยงการใช้อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดการเจาะของผิวหนัง เช่น เข็มฉีดยา เครื่องมือเจาะหู เครื่องใช้ในการสักผิวหนัง เป็นต้น

นอกจากนี้ประพันธ์ ภานุภาค (2536) กล่าวถึงวิธีการป้องกันโรคเอดส์สำหรับประชาชนทั่วไป ดังนี้

1. ควรมีความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ว่าติดต่อกันได้อย่างไรและไม่ติดต่อกันอย่างไรนำมาคิดและปฏิบัติกับตัวเองเพื่อละเว้นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ เนื่องจากโรคเอดส์เป็นโรคที่ป้องกันได้ และจากสถานการณ์ในปัจจุบันทุกคนในสังคมเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ ถ้าขาดความระมัดระวังตัวในการป้องกัน โรคเอดส์เป็นโรคที่ใกล้ตัวของทุก ๆ คนและการที่รู้ว่าโรคเอดส์ไม่ติดต่อโดยวิธีใดจะช่วยลดความวิตกกังวลอันไม่จำเป็นเกี่ยวกับโรคเอดส์ลงอันจะนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม

2. สามภรรยาที่แต่งงานกันนาน ๆ ต้องรักษาความรัก และความซื่อสัตย์ต่อกันและกันเหมือนตอนแต่งงานกันใหม่ ๆ ต้องรักษาชีวิตสมรสให้สดชื่น ต้องหันหน้าคุยและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ ต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยไม่นำตัวเองไปรับเชื้อเอดส์ และไม่นำเชื้อเอดส์มาแพร่ให้คู่ครอง โดยถ้าเกิดพลังเมลาออกใจภรรยาต้องกล้าบอกความจริงและต้องรับผิดชอบโดยใส่ถุงยางอนามัยเวลาร่วมกันกับภรรยาจนกว่าจะตรวจแล้วว่าไม่ติดเชื้อ

3. พ่อแม่ควรอบรมสั่งสอนลูกชายไม่ให้เอาเปรียบหรือล่วงเกินผู้หญิงควรให้เกียรติผู้หญิง การหลอกผู้หญิงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ การเที่ยวผู้หญิงเป็นสิ่งที่น่าละอาย การเป็นผู้ชายไม่ใช่จะต้องกินเหล้า สูบบุหรี่ เที่ยวผู้หญิง หรือมีแฟนมาก ๆ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำเพราะอาจเกิดท้องขึ้นมา หรือกามโรคหรือติดเชื้อ ถ้าติดเชื้อพ่อแม่จะเสียใจเพียงใด

4. พ่อแม่ควรสอนลูกสาวให้รู้จักพฤติกรรมทางเพศของเด็กผู้ชาย รู้จักวิธีการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ "เปิดโอกาส" ให้กับเด็กผู้ชาย เช่น การไปไหนต่อไหนเพียงลำพังสองคนหรือการอยู่ในที่ลับตาคน การจับมือถือแขนและการพลอดรักซึ่งมักจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในที่สุด วิธีที่ลูกสาวจะปฏิเสธ (Say No) อย่างนุ่มนวลกับผู้ชายอีกทั้งชี้ให้เห็นโทษของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานหรือในขณะที่สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมยังไม่พร้อม ประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกของผู้หญิงมักจะไม่ได้มีการเตรียมตัวป้องกันมาก่อน เช่น การใช้ถุงยางอนามัย จึงนำไปสู่การตั้งครรภ์การติดเชื้ออวัยวะและเชื้อเอดส์ เพราะไม่มีทางแน่ใจว่าแฟนของตนจะไม่ไปยุ่งกับคนอื่นมาก่อนและอาจมีเชื้อเอดส์อยู่ในตัวแล้วก็ได้ในปัจจุบันต้องแนะนำว่าชายหญิงที่รักกันต้องซื้อสัดยต์ต่อกันอย่าไปซักรับความเสี่ยงหรือโรคเอดส์มาให้คนรัก และก่อนที่จะแต่งงานหรือร่วมเพศกันควรไปตรวจเอดส์ทั้งคู่อย่างน้อย 6 เดือน

5. พ่อแม่ในภาคเหนือของประเทศไทยต้องมีเจตคติใหม่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกสาว การเลี้ยงดูลูกสาวเพื่อหวังพึ่งพาให้กู้ฐานะของครอบครัว การขายลูกสาวเป็นพฤติกรรมที่น่าละอายและเท่ากับส่งลูกสาวไปตายด้วยโรคเอดส์ การเอาอย่าง ความพึงพอใจของเพื่อนบ้านโดยเอาชีวิตลูกสาวเข้าไปแลกเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่ากัน ส่วนฝ่ายเด็กสาวก็ต้องปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดที่ว่า การไปขายตัวเป็นสิ่งที่ไม่ดีอาจประสบภัยอันตรายต่าง ๆ จนถึงแก่ชีวิต เรามีทางที่จะตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ได้อีกหลาย ๆ วิธีนอกเหนือจากการขายตัว

6. ต้องมีการสอนเพศศึกษาอย่างถูกต้องในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็กวัยรุ่นก่อนอายุ 13-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ โดยถ้าจะให้ได้ประโยชน์ครอบคลุมเยาวชนกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุดควรเริ่มสอนเพศศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ก่อนที่เด็กจะพ้นการศึกษาภาคบังคับ การสอนเพศศึกษาไม่ใช่การสอนเทคนิคการร่วมเพศหรือการสอนให้รู้จักตำแหน่งหน้าที่ของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์เพียงอย่างเดียว แต่จะสอนสิ่งอื่น ๆ ร่วมไปด้วยตามวุฒิภาวะของเด็ก เช่น โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และวิธีป้องกัน ปรัชญาการมีชีวิตคู่ความต้องการทางเพศอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์และการตอบสนองที่ถูกต้อง เป็นต้น และยังคงต้องมีการอบรมครูและพ่อแม่ให้มีความรู้ด้านเพศศึกษาที่จะสอน หรือให้ความรู้แก่ศิษย์และลูกหลานอย่างถูกต้องและจะต้องเลิกโต้แย้งกันว่าเป็นการชี้โพรงให้กระรอก เพราะถึงแม้เราไม่สอนก็มีตัวอย่างจากเพื่อน สถานะจริงมัย ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ และสิ่งพิมพ์ที่เด็กจะเรียนรู้และนำไปปฏิบัติอย่างผิด ๆ จึงควรที่ทุกฝ่ายจะต้องเร่งสอน ให้ความรู้และคำแนะนำอย่างถูกต้อง

7. เพื่อนจะต้องช่วยเตือนเพื่อนไม่ให้มั่วเพศและมั่วเซิม ไม่ใช่สนับสนุนหรือชักชวนกันไปกระทำสิ่งดังกล่าว เพื่อนที่ดีจะต้องเตือนสติเพื่อนเพราะเป็นห่วงชีวิตเพื่อน ต้องสร้างเจตคติในสังคมว่าการเที่ยวผู้หญิงหรือการมั่วเพศกับคนนั้นคนนี้เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ไม่ใช่สิ่งที่น่าภูมิใจและเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับไม่ได้

8. ประชาชนทุกคนจะต้องช่วยกันถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคเอดส์ไปสู่คนอื่น ๆ ให้ทุกคนมีความตระหนักในสถานการณ์ และในความจำเป็นที่จะป้องกันตนเองและครอบครัวให้ปลอดภัยจากโรคเอดส์สร้างและร่วมกิจกรรมกลุ่มที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง ในขณะที่เดียวกันก็มีความเห็นใจและเข้าใจผู้ติดเชื้อเอดส์ ให้เขาอยู่กับครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุขเพราะโรคเอดส์ไม่ได้ติดต่อกันได้ง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันผู้ติดเชื้อจึงไม่ได้เป็นอันตรายกับใครถ้าไม่ไปร่วมเพศหรือใช้เข็มฉีดยาร่วมกับเขา

9. ผู้ประกอบการทุกสาขาที่ทำงานเกี่ยวกับการใช้ของมีคม เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ช่างเสริมสวย ช่างตัดผมชาย คนที่รับจ้างสักหรือเจาะรูตุ้มหู ควรมีมาตรการในการใช้ของมีคมโดยทำให้สะอาด ปลอดภัยจากเชื้อโรคเอดส์ โดยถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน

สำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์

1. เลิกเสพยา โดยต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ อาจต้องพึ่งคลินิกรักษาเสพยาเสพติดระยะแรกหรือตลอดไป

2. ถ้าติดยาให้เสพยาโดยวิธีที่ไม่ใช่ฉีดโดยถ้ายังไม่ได้หยุดก็อย่าได้ลองเป็นอันตราย แต่ถ้าติดยาเสพยาโดยการฉีดแล้วก็ให้พยายามเปลี่ยนวิธีเสพยาเป็นทางอื่นที่ไม่ใช่การฉีด

3. ถ้าเลิกติดยาเสพยาไม่ได้ให้ฉีดโดยไม่ใช้เข็มและกระบอกฉีดยาร่วมกับผู้อื่น

4. ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้เข็มหรือกระบอกฉีดยาร่วมกับผู้อื่น ต้องทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรคเอดส์ในเครื่องมือที่ใช้เสียก่อน การล้างน้ำเปล่าเฉย ๆ ไม่สามารถจะกำจัดเชื้อโรคเอดส์ให้หมดไปได้ แม้ว่าจะไม่เห็นคราบเลือดแล้วก็ตามต้องทำความสะอาดโดยการต้มอุปกรณ์ที่ใช้ให้สะอาดประมาณ 5 นาที หรือดูดแอลกอฮอล์ 70% หรือคลอรีนผ่านเข้าออกเข็มหรือกระบอกฉีดยาสัก 10 ครั้งก่อนล้างด้วยน้ำกลั่นที่สะอาดแล้วจึงเอาไปผสมยาเสพยาเสพติดที่จะฉีด

5. ใส่ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีร่วมเพศ

6. ผู้หญิงที่ติดยาเสพยาควรปรึกษาแพทย์ก่อนที่จะตั้งครรภ์ และถ้าตั้งครรภ์แล้วก็ควรไปฝากครรภ์แต่เนิ่น ๆ และเล่าพฤติกรรมเสี่ยงให้แพทย์ทราบเพื่อจะได้ป้องกันไม่ให้ลูกติดเชื้อตามแม่ ถ้าแม่เกิดติดเชื้ออยู่แล้ว

สำหรับชายหรือหญิงที่ขายบริการทางเพศ

1. หันไปประกอบอาชีพอื่นต้องอาศัยการสงเคราะห์อย่างจริงจังของรัฐรวมทั้งการกระจายรายได้สู่ชนบททำให้เกิดความยุติธรรม จะได้ไม่ต้องขายลูกให้กับพ่อเล้าแม่เล้าและจะได้ไม่ต้องถูกสภาพความจนบีบบังคับให้ต้องขายตัวนอกจากนี้จะต้องแก้เจตคติของชาวบ้านทางภาคเหนือที่เห็นว่าการที่ลูกสาวมาขายตัวหาเงินกลับมาจนเจ้าครอบครัวเป็นสิ่งที่ไม่เสียหายแต่กลับเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ

2. ต้องเห็นความจำเป็นที่จะขอให้แขกใส่ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีการร่วมเพศและพยายามใช้ความนำรักรของตนเองและกลเม็ดทุกวิธีที่จะทำให้แขกใส่ถุงยางอนามัยให้ได้เพราะเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะป้องกันหรือรักษาอาชีพของตนไปได้นาน ๆ

3. ปฏิเสธการให้บริการถ้าแขกไม่ยอมใส่ถุงยางอนามัยโดยอาจเสนอบริการอย่างอื่นแทนซึ่งไม่ใช่เป็นการร่วมเพศ โดยที่เจ้าของสถานบริการจะต้องยืนอยู่ฝ่ายพนักงานบริการในกรณีที่มีการร้องเรียนจากแขก

4. หญิงบริการควรให้สามีของตัวซึ่งอยู่ที่บ้าน ใช้ถุงยางอนามัยขณะร่วมเพศทุกครั้งและทำนองเดียวกันชายบริการก็ควรใส่ถุงยางอนามัยทุกครั้งขณะหลับนอนกับภรรยาของตนที่บ้านเพื่อป้องกันมิให้เชื้อเอดส์ของตน (ถ้ามี) แพร่ไปสู่คู่ครองที่บ้าน

5. เจ้าของกิจการเพศพาณิชย์ควรร่วมมือกับรัฐอย่างจริงจัง ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์แก่พนักงานของตนและแก่แขกผู้มาใช้บริการโดยประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้ถุงยางอนามัยขณะร่วมเพศทั้งนี้เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งความมั่นคงของกิจการทั้งของตนและของส่วนรวม เพราะถ้าควบคุมการระบาดของโรคเอดส์ในผู้ขายบริการทางเพศไม่ได้ก็ย่อมหมายถึงจุดเสื่อมในกิจการด้านนี้เป็นส่วนรวมไม่ต้องไปวิตกว่าการรณรงค์อย่างจริงจังจะทำให้แขกตกหรือเป็นเป้าโจมตีใส่ร้ายจากคู่แข่ง เพราะถ้าทุกกิจการร่วมมือรณรงค์แบบเดียวกันจะไม่มีใครใดเสียเปรียบได้เปรียบกันทุกคน เป็นที่น่ายินดีที่โครงการถุงยางอนามัย 100% ในหลายจังหวัดของประเทศไทยประสบความสำเร็จอย่างยิ่งโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ข้อมูลการป้องกันโรคเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข, ออนไลน์, 2550) ซึ่งปรากฏในหลักสูตรบทเรียนออนไลน์เรื่องเอดส์สำหรับประชาชนที่ได้กล่าวไว้ว่าการติดเชื้อเอชไอวีเกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหลาย เช่นการฉีดยาเสพติดเข้าเส้น การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย หากเราปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านี้จะสามารถลดการเกิดอัตราติดเชื้อเหมือนที่ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการให้ใช้ถุงยาง 100 % เนื่องจากยังไม่มีการรักษาหรือวัคซีนที่ป้องกันโรคดังนั้นทุกคนจะต้องเรียนรู้วิธีป้องกันโรค

1. การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีจากเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอชไอวี จะสามารถติดต่อทางเยื่อเมือก (mucous membranes) เช่น ปลายอวัยวะเพศชาย ปาก ทวารหนัก ช่องคลอด หากเยื่อเมือกเหล่านี้ได้รับเชื้อ HIV จาก น้ำอสุจิ น้ำหล่อลื่นของทั้งหญิงและชาย เลือด ทำให้เกิดการติดเชื้อได้ วิธีป้องกันที่ได้ผลมากที่สุดแต่ทำยากที่สุดคือการไม่มีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น และป้องกันตัวเองทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์โดยใช้ถุงยางที่ทำจากยาง latex condom หรือ dental dam หากแพ้ยาง latex ให้ใช้ชนิด polyurethane condoms นอกจากการเลือกใช้ชนิดของถุงยางแล้ว ต้องเรียนรู้วิธีใช้ที่ถูกต้อง ห้ามใช้สารหล่อลื่นที่เป็นไขมันเพราะจะทำให้ถุงยางรั่ว

2. การป้องกันการติดเชื้อสำหรับผู้ฉีดยาเสพติดเข้าเส้น

เชื้อเอชไอวีสามารถติดต่อผ่านทางเข็มฉีดยาที่ใช้ร่วมกัน เข็มดังกล่าวจะปนเปื้อนเลือด ดังนั้นวิธีป้องกันการติดเชื้อ ทำได้ดังนี้

2.1 หยุดยาเสพติดและเข้ารับการบำบัดเพื่อหยุดยาเสพติด

2.2 หลีกเลี่ยงการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน ให้ใช้เข็มใหม่ทุกครั้ง

2.3 สำหรับผู้ที่ยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เข็มร่วมกัน ก็ให้ล้างเข็มให้สะอาดด้วยน้ำ โดยการฉีดล้างกระบอกฉีดยา และแช่เข็มในน้ำยาฆ่าเชื้อ 1 นาที

3. การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในคนท้อง เด็กที่คลอดจากแม่ที่มีเชื้อ เอชไอวีสามารถรับเชื้อจากแม่ขณะตั้งครรภ์ และการคลอด ปัจจุบันหากทราบว่าคนท้องมีเชื้อเอชไอวี สามารถให้ยา AZT ซึ่งสามารถลดอัตราการติดเชื้อลง

4. การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีหลังสัมผัสโรค ทางทางการแพทย์มีประสบการณ์เกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีหลังสัมผัสโรคโดยศึกษาในเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ถูกเข็มตำ พบว่าหากให้ AZT หลังถูกเข็มตำจะสามารถลดอุบัติการณ์ลงได้ร้อยละ 80 จากความรู้นี้สามารถนำมาใช้กับการสัมผัสโรคเอชไอวีโดยทางเพศสัมพันธ์ ก็น่าจะให้ยาป้องกันได้ การป้องกันที่ดีที่สุดคือไม่มีเพศสัมพันธ์ การใส่ถุงยาง การมีเพศสัมพันธ์แบบ safer sexual practices หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยง สำหรับผู้ที่มีเพศสัมพันธ์โดยที่ไม่ได้ป้องกันไม่ว่าทางทวารหรือทางปกติ oral sex กับผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี หรือกลุ่มเสี่ยง เช่นผู้ที่ติดยาเสพติด รักร่วมเพศ ควรจะได้รับยาป้องกันภายใน 3 วันหลังสัมผัส และหากท่านทราบว่าตัวเองติดเชื้อเอชไอวี และไปร่วมเพศกับคนที่ไม่ได้ติดเชื้อ ท่านต้องแจ้งให้คู่ขาทราบภายใน 72 ชั่วโมงเพื่อที่คู่ขาจะได้รับยาป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1. งานวิจัยเกี่ยวกับ "คิดเป็น"

อุณา นพคุณ, จันทรเพ็ญ เอื้อพานิช และปทีป เมธาคณวุฒิ (2526) ได้วิจัยคุณลักษณะของประชากรในกรุงเทพมหานครตามเป้าหมายทางการศึกษา : สภาพปัจจุบันและแนวโน้ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของประชากรในกรุงเทพมหานครตามเป้าหมายทางการศึกษา เรื่องการคิดเป็นจากประชากรทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ตัวอย่างประชากรได้แก่ ตัวอย่างประชากร จาก 24 เขตการปกครองกรุงเทพมหานคร แยกเป็นตัวอย่างประชากรในระบบโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนรวม 683 คน ตัวอย่างประชากรระดับมัธยมศึกษาได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน

772 คน ตัวอย่างประชากรระดับอุดมศึกษา ได้แก่ นิสิต นักศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนรวมเหล่าในสังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 479 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างนอกระบบโรงเรียน ได้แก่ นักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 และระดับ 4 จำนวน 771 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 419 คน รวมเป็นตัวอย่างประชากรทั้งหมด 3,124 คน ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในกรุงเทพมหานครทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน มีลักษณะการคิดที่ใช้ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการน้อยมาก ส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลเพียง 2 ด้านคือ ข้อมูลด้านวิชาการเป็นหลัก ควบคู่กับข้อมูลด้านตนเอง หรือกับข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการคิดของประชากร เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา เพศ อายุ เขตการศึกษา รายได้และอาชีพ ซึ่งวิเคราะห์จากแบบการคิดเป็นพบว่า ไม่แตกต่างกัน

สายสมร ทองคำ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการสอนเพื่อสร้างลักษณะการคิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านเขื่อนสุนทร อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน 50 คน ได้ผลการวิจัยว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยแผนการสอนตามกระบวนการสอนเพื่อสร้างลักษณะการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ

สุภา พันนาค (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการเลือกใช้แหล่งข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียน และนักศึกษาผู้ใหญ่ นอกระบบโรงเรียนในเขตเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปรียบเทียบใช้แหล่งข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียน ปลายนักศึกษาผู้ใหญ่ นอกระบบโรงเรียนในเขตเมืองหลัก ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วยนักเรียนในระบบโรงเรียน 398 คน นักศึกษาผู้ใหญ่ นอกระบบโรงเรียน 243 คน รวมทั้งหมด 641 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีการศึกษาสูงกว่า เลือกใช้แหล่งข้อมูลด้านวิชาการสูงกว่านักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และสูงกว่านักศึกษาผู้ใหญ่ นอกระบบโรงเรียน นักเรียนในระบบโรงเรียน และนักศึกษาผู้ใหญ่ นอกระบบโรงเรียนเลือกใช้แหล่งข้อมูล 3 ด้านไม่แตกต่างกัน

นิลุบล ฉวยศรี (2536) ได้วิจัยผลของการใช้วิธีการสอนโดยผสมผสานระหว่างการสอนแบบ "คิดเป็น" กับการสอนของเปาโล แพร์ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในระดับหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 25-40 ปี ที่อยู่ในหมู่บ้านท่าซ้องเหล็กและหมู่บ้านค่านางรวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย

พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ มีคะแนนเจตคติ และมีคะแนนคิดเป็นด้านประชาธิปไตยสูงกว่ากลุ่มควบคุม

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์ในชาวเขา

นิพัทธเวช สืบแสง (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมพฤติกรรมทางเพศและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในชุมชนชาวเขาเผ่าถิ่น และเผ่าขมุโดยพื้นที่ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คือ หมู่บ้านชาวเขาเผ่าถิ่นและขมุ 2 หมู่บ้านในจังหวัดน่าน ซึ่งสรุปผลการวิจัยพบว่าสาเหตุการแพร่ระบาดของโรคเอดส์และปัจจัยเสี่ยงการติดเชื้อเอดส์ในชุมชนชาวเขาเผ่าถิ่นและขมุพบว่าไม่แตกต่างไปจากสังคมไทยโดยรวม

กรรณิการ์ มณีวรรณ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิผลของกระบวนการกลุ่มต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของวัยรุ่นชายชาวเขาเผ่ามูเซอ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนชายชาวเขาเผ่ามูเซอที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ในเขตจังหวัดเชียงรายพบว่าเยาวชนชายเผ่ามูเซอมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวของกลุ่มวัยรุ่นชายเผ่ามูเซอแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ลิวา ผาดโรสง-ชัยพานิช (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เอดส์บนพื้นที่สูง : กรณีศึกษาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเก็บตัวอย่างทำโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มประชากรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จำนวน 51 คน ครัวเรือน โดยสัมภาษณ์ตัวแทนของครัวเรือนทั้งชายและหญิงในกลุ่มอายุต่างๆกัน และผู้นำชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีภาวะระบาดของเชื้อเอดส์ในหมู่บ้านชาวเขาดังกล่าวค่อนข้างน้อยมาก ปัจจัยทางวัฒนธรรมเป็นหลักที่ทำให้การแพร่ระบาดของเอดส์เข้าสู่ชุมชนได้ช้า ตามมาด้วยปัจจัยเสริมอื่นๆได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคมเศรษฐกิจ เช่น การประกอบอาชีพและการเคลื่อนย้ายของประชากร สำหรับความรู้ความเข้าใจในเรื่องโรคเอดส์นั้น ถึงแม้ว่าประชากรส่วนใหญ่เคยได้ยินเรื่องเอดส์แต่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการติดต่อและการป้องกันตนเองนั้นยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด

นอกจากนี้ยังมีโครงการโรคเอดส์ สภากาชาดไทย ที่ดำเนินร่วมกับมหาวิทยาลัยจอนห์ฮอบบิ้น สหรัฐอเมริกาที่ได้มีการศึกษาอัตราความชุกของเชื้อเอดส์ในกลุ่มประชากรชาวเขา 9 เผ่าและชนกลุ่มน้อยในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรชาวเขา 9 เผ่าและชนกลุ่มน้อยในเขต 6 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำพูน แม่ฮ่องสอนและน่าน พบว่ามีร้อยละ 2.13 ที่ติดเชื้อเอดส์ และพบว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นสาเหตุใหญ่ของการติดเชื้อเอดส์ในประชากรกลุ่มนี้ (โครงการโรคเอดส์ สภากาชาดไทย,2538)

5.3 งานวิจัยต่างประเทศ

John F. Feldhuse, Terry Denny and Charles F. Condon (1965) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบแยกนัย (Divergent Thinking) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนเกรด 7 และเกรด 8 จำนวน 273 คน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความริเริ่มและคะแนนความยืดหยุ่นในการคิดมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคะแนนความคล่องในการคิดกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

Ralph A. Gabieli (1972) ได้ทำการวิจัยถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัย ซิราคิวส์ (Syracuse) จำนวน 50 คน ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้ ประสบการณ์ การฝึกหัด และประสิทธิภาพ ในการติดต่อสื่อสาร แต่ความสามารถในการแก้ไขปัญหาไม่มีความสัมพันธ์การศึกษาทั่วไป

Dallas James Blankenship (1975) ได้ศึกษาผลของการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ โดยการกิจกรรมการสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนทางการสร้างสรรค์มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกฝน

Donald G. Nabors (1975) ได้วิจัยทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

Nadia Mahmoud Saleh Sherief (1979) ได้ศึกษาเพื่อต้องการสำรวจบรรยากาศในห้องเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา สร้างบรรยากาศแบบเสรีกับแบบทำกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีบรรยากาศแบบเสรีมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีบรรยากาศในห้องเรียนแบบจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดเป็นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการเลือกใช้ข้อมูลทั้ง 3 ด้านของผู้เรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ทางการศึกษา อายุ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะมีการนำข้อมูลมาพิจารณาเพียง 2 ด้าน นอกจากนี้จากผลการทดลองใช้แนวคิดการคิดเป็นมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนพบว่าการสอนโดยใช้วิธีการคิดเป็นสามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆได้ ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ ในเยาวชนไทย ภูเขพบพบว่า ปัจจัยการเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของชาวไทยภูเขามีปัจจัยเดียวกับชาวไทยพื้นราบ และจากงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคิดและการแก้ปัญหาผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าความคิด

สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหา กล่าวคือคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีสติปัญญาที่ดี
และจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆได้

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

